Artvin Çoruh Üniversitesi
Orman Fakültesi Dergisi
ISSN:2146-1880, e-ISSN: 2146-698X
Yıl: 2023, Cilt: 24, Sayı:1, Sayfa: 18-36

ofd.artvin.edu.tr

Artvin Coruh University
Journal of Forestry Faculty
ISSN:2146-1880, e-ISSN: 2146-698X
Year: 2023, Vol: 24, Issue:1, Pages:18-36

Sürdürülebilir bir gelecek için Ekoköy olarak Pilarget

Pilarget as an Ecovillage for a sustainable future

Gamze BANOĞLU[1], Emrah YILDIRIM[1]
[1]Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Konyaaltı, Antalya

Eser Bilgisi / *Article Info*
Araştırma makalesi / *Research article*
DOI: 10.17474/artvinofd.1142906

Sorumlu yazar / *Corresponding author*
Gamze BANOĞLU
e-mail: gamzebanoglu@gmail.com

Geliş tarihi / *Received*
10.07.2022
Düzeltme tarihi / *Received in revised form*
12.10.2022
Kabul Tarihi / Accepted
07.11.2022
Elektronik erişim / *Online available*
15.05.2023

Anahtar kelimeler:
Pilarget
Ekoköy
Sürdürülebilirlik

Keywords:
Pilarget
Ecovillage
Sustanability

Özet

Mevcut köyler gibi geleneksel yerleşimler olarak kendiliğinden gelişen veya özel olarak kurulan ekolojik köyler sosyal, kültürel, ekonomik ve ekolojik açıdan sürdürülebilir insan yerleşimleridir. Anadolu'nun geleneksel yaşamına bakıldığında doğal yapıya ve doğal kaynaklar kullanımının en uyumlu örneklerine sahip kırsal yerleşimlerin pek çoğu ekolojik köy niteliği taşımaktadır. Ekoköyler sürdürülebilir bir gelecek için pek çok fayda sağlamaktadır. Dünyada birçok ekoköy yerleşimi bulunmaktadır. Her ekoköy yerleşimi birbirinden farklıdır. Ekoköylerin asıl amacı ekolojik yerleşimler oluşturmaktır. 1990'lı yılların sonlarına doğru başlayan ekoköy girişimleri ile Türkiye'de birden çok ekolojik yerleşim örneği bulunmaktadır. Türkiye'de ekoköyler doğa bilincine sahip olan ve doğayı seven, doğayı korumak isteyen insanlar tarafından büyük ilgi görmektedir.

Bu çalışmada Artvin'in Arhavi ilçesine bağlı Pilarget (Ulukent) doğal ve kültürel peyzaj özellikleri ile incelenmiş ve köydeki ekolojik uygulamalar ekoköy özellikleri açısından ele alınmıştır. Pilarget Artvin ilinin Arhavi ilçesine bağlı, Karadeniz'in doğusunda, kıyı gerisi dağlık alanda ve Gürcistan'ın batısında yer alan bir köydür. Peyzaj karakteri açısından Pilarget'in oldukça sakin, huzur verici, etrafı engin, geniş ve açık, çay bahçeleri ve ağaç kümeleriyle çevrili, geleneksel mimarinin hâkim olduğu bir kırsal yerleşim olduğu anlaşılmıştır. Pilarget'in mevcut karakteri, ekolojik uygulamaları ve yaşam biçimi ekoköy olarak ele almak için oldukça uygun olduğu tespit edilmiştir.

Abstract

Ecological villages that develop spontaneously as traditional settlements like existing villages or that are specially established are socially, culturally, economically and ecologically sustainable human settlements. Considering the traditional life of Anatolia, most of the rural settlements with the most harmonious examples of natural structure and use of natural resources are ecological villages. Ecovillages provide many benefits for a sustainable future. There are many ecovillage settlements in the world. Every ecovillage settlement is different from each other. The main purpose of ecovillages is to create ecological settlements. With the ecovillage initiatives that started towards the end of the 1990s, there are multiple examples of ecological settlements in Turkey. Ecovillages in Turkey attract great attention by people who are nature conscious, love nature and want to protect nature.

In this study, Pilarget (Ulukent) of Artvin's Arhavi district was examined with its natural and cultural landscape features and ecological practices in the village were discussed in terms of ecovillage features. Pilarget is a village in the Arhavi district of Artvin province, in the east of the Black Sea, in the mountainous area behind the coast and in the west of Georgia. In terms of its landscape character, it has been understood that Pilarget is a rural settlement dominated by traditional architecture, which is quite calm, peaceful, wide, wide and open, surrounded by tea gardens and tree clusters. It has been determined that Pilarget's current character, ecological practices and lifestyle are quite suitable for considering as an ecovillage.

GİRİŞ

Dünya, geçmişten günümüze pek çok medeniyetin ve farklı toplumların ev sahibi olmuştur. Geçmiş zamanlarda iklime, su kaynaklarına, gıda kaynaklarına ve güvenliğe bağlı olarak şekillenen birçok kültür ortaya çıkmıştır. İlk uygarlıklar sanayi devrimine kadar kırsalda hayatlarını sürdürülebilir şekilde idame ettirirken, sanayileşme ile köyden kentlere doğru göçler başlamıştır. Göç veren köylerde nüfus her geçen yıl daha da azalmaktadır.

Kırsal alanlardaki özgün yerleşim dokusunun ve doğal çevre ile uyumun aksine, kentlerdeki hızlı yapılaşma kentsel çevrelerde birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Günümüzde insanlar bu sorunları daha belirgin halde hissetmekte ve kentlerdeki bu sorunlardan dolayı kırsal alanlara özlem duyulmaktadır. Kırsal

yerleşimler, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin birlikte yürütüldüğü veya ikisinden birinin diğerine göre daha ön plana çıktığı, sanayi ve ticaret faaliyetlerinin gelişmediği, geleneklerin halen daha devam ettirildiği ve yüz yüze komşuluk ilişkilerinin var olduğu, bu açıdan kent halkından ayrılan toplulukların yaşadığı yerleşimlerdir (Geray 1975).

Kırsalda yaşayan ve halen daha kültürlerini devam ettirmeye ve doğayı korumaya çalışan halk birçok sorunla da baş etmek zorunda kalmaktadır. Tarımda ve hayvancılıkta kullanılan malzemelerim maliyetlerinin artması ve kente çok fazla göç vermesiyle birlikte sorunlar her geçen yıl daha da artmaktadır. Son yıllarda dünyada gelişme gösteren ve buna paralel olarak ülkemizde de yaygınlaşan ekoköy yerleşimleri, köy yaşamını hareketlendirmeyi ve mevcut sorunlarla ekolojik yollarla baş etmeyi amaçlamaktadır.

Ekoköy yerleşimleri yöre halkının yanı sıra, günlük yaşam tarzından uzaklaşmak isteyenler için, kişilerin köy sosyal hayatı içinde aktif olarak rol alabilecekleri, toplum hareketliliğinin şekillenmesine ve çeşitlenmesine ve ortak kullanım hareketinin yaratılmasına olanak da tanımaktadır. Her ekoköy yerleşiminin kurulma hikâyesi, yöntemleri birbirinden farklıdır, kuruldukları yerin coğrafi özellikleri ve kurulum amaçları değişkenlik göstermektedir (Asımgil 2017).

Mevcut köyler gibi geleneksel yerleşimler olarak kendiliğinden gelişen veya özel olarak kurulan ekolojik köyler sosyal, kültürel, ekonomik ve ekolojik açıdan sürdürülebilir insan yerleşimleridir. Ekolojik köyler hem planlama hem de insan kullanımları açısından doğal çevre üzerine en az etkisi olan; organik tarım uygulamaları, yenilenebilir enerji sistemleri, doğa dönüşümlü atık su yönetimi köy yerleşimlerini çevresel açıdan sürdürülebilir kılan uygulamalara sahiptir. Diğer yandan Anadolu'nun geleneksel yaşamına bakıldığında doğal yapıya ve doğal kaynaklar kullanımının en uyumlu örneklerine sahip kırsal yerleşimlerin pek çoğu ekolojik köy niteliği taşımaktadır.

Ekoloji ve köy terimlerinin birleşiminden oluşan ekoköy kavramı, dengeli, sağlıklı, sürdürülebilir bir yaşam şeklinin ne olduğuna dair bir vizyonla, ekolojik yaşam ilkeleri üzerine kurulmuş bir yerleşme modelini amaçlamaktadır. Ekoköy sağlıklı insan aktivitelerini destekleyen ve insan aktivitelerinin zarar vermeden doğal yaşamla bütünleştiği, insan ölçeğindeki yerleşimlerdir (Yıldız ve ark. 2020).

Doğal çevreler korumak için yaşayan küçük, kendi kendine yeten topluluklar olan ekoköyler mimarilerinde ve üretimde kullandıkları teknikler ile çevreye ve toprağa zarar vermeyen sürdürülebilir bir yaklaşım sergilemektedir. Daha az enerji tüketimi sayesinde küresel ısınmaya karşı mücadelede de yer almaktadır (Anonim 2022a).

Ekoköylerin temelleri 1960-1970'li yıllarda ''toprağa dönüş'' hareketiyle atılmıştır (Ramsey 1978). Planlanmış ve tasarlanmış örneklerinde ise ekoköyler mevcut bir yerleşim alanının sosyal, kültürel ve doğal kaynaklarının korunarak konaklama kapasitesi yaratıp, turizm işlevleri vererek ziyaretçi kabul yoluyla ekonominin canlandırmasını amaçlayarak ya da yeni bir yerleşim alanının oluşturulmasıyla çevre koruma, doğal yaşam ve doğal yollardan elde edilerek, çevreye zarar vermeden kazanılan imkanların kullanılması ve bu bağlamda ekonomik gelir elde edilmesini amaçlanarak kurulmuştur (Tuğun ve Karaman 2014).

1995 yılında ekoköy girişimlerini desteklemek amacıyla Küresel Ekoköy Ağı *(Global Ecovillage Network-GEN*) kurulmuştur. Ekoköyleri bir çatı altında toplayan GEN ekolojik uygulamaların sahip köyleri destekleyip yaymayı amaçlamaktadır. GEN, ekoköyler kapsamında kültürler, ülkeler ve kıtalar arasında köprü kuran, büyüyen, yenileyici topluluklar ve girişimler ağıdır. GEN, sürdürülebilir uygulamalar açısından kırsal topluluklar ve kültürler için stratejiler geliştirmek amacıyla dünya genelinde politikacılar, hükümetler, Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'lar, akademisyenler, girişimciler ile ekolojik düşünen bireyler arasında köprüler kurmaktadır (GEN 2022). GEN'in kurulmasıyla birlikte ekoköyler günden güne dünya çapında yayılmaya başlamıştır. Günümüzde ekoköylerin Türkiye ve dünyada pek çok örneği vardır. GEN'in ana faaliyetleri;

•Kendi yaşam tarzlarında ve dünya çapındaki topluluklarda sürdürülebilirlik ilkelerini ve uygulamalarını geliştirmeye ve göstermeye kendini adamış kişilerin, genişleyen ağlarına bilgi, araçlar, örnekler ve temsil sağlamak,

•Dünya çapında bir dizi bölgesel eko-köy ağının faaliyetlerini koordine etmek,

•Sürdürülebilir yaşam tarzlarına ve daha dirençli topluma geçişi hızlandıran uluslararası projeler ve girişimler için bir kuluçka merkezi ve platform olarak hizmet etmek.

Bu doğrultuda ilerleyen GEN, 5 bölgesel ağdan ve tüm dünyayı kapsayan gençlik kolu NextGEN'den oluşmaktadır. Ağ, insanların daha büyük bir ekolojik uyum içinde birlikte yaşadığı yaklaşık 10.000 topluluktan ve ilgili projelerden oluşmaktadır. GEN ağları;

- Latin Amerika (CASA)
- Kuzey Amerika (GENNA)
- Afrika (GEN Afrika)
- Avrupa (GEN Avrupa)
- Okyanusya ve Asya (GENOA) (GEN 2022).

Dünyada birçok ekoköy yerleşimi bulunmaktadır. Her Ekoköy yerleşimi birbirinden farklı olmakla birlikte, hepsinin asıl amacı ekolojik yerleşimler oluşturmaktır. 1990'lı yılların sonlarına doğru başlayan ekoköy girişimleri ile Türkiye'de birden çok ekolojik yerleşim örneği bulunmaktadır (Doğru 2022). Türkiye'de ekoköy yerleşimleri Çizelge 1'deki gibidir.

Çizelge 1. Türkiye'deki ekolojik köyler (Doğru 2022)

Ekoköy	Şehir	Alan (ha)	Peyzaj	Kuruluş Tarihi
Pastoral Vadi	Muğla	4.2	Kırsal	1999
Güneşköy	Ankara	7.5	Kırsal	2000
Knidia Çiftliği	Muğla	14.6	Kırsal	2000
Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü	İzmir	2.45	Kırsal	2000
Latif Yalçıner Çiftliği	Erzincan	1.5	Kırsal	2000
Kapor Çiftliği	Nevşehir	1	Kırsal	2007
Flora Akdeniz Bahçesi	Antalya	1.4	Kırsal	2007
Sevgi Ana Çiftliği	İzmir	1.3	Kırsal	2007
Ali Kışlak Ormanı	Muğla	7	Kırsal	2007
Ekoköy Ketenciler	Kocaeli	0.5 (işletme alanı)	Kırsal	2010
Gökada Çiftliği	Balıkesir	1.2	Kırsal	2014
Narköy	Kocaeli	12	Kırsal	2007
Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği	İzmir	1.2	Kırsal	2011
Bademler Doğal Yaşam Köyü	İzmir	31.5	Kentsel	2018

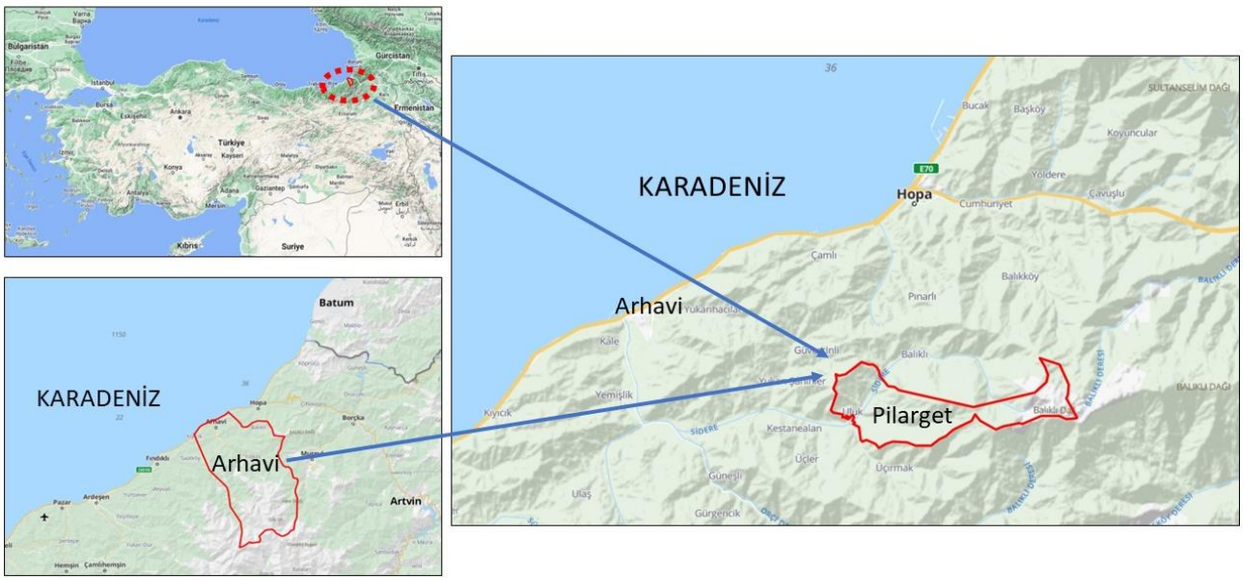
Bu çalışmada Artvin'in Arhavi ilçesine bağlı Pilarget (Ulukent) doğal ve kültürel peyzaj özellikleri ile incelenmiş ve köydeki ekolojik uygulamalar ekoköy özellikleri açısından ele alınmıştır. Bugün Ulukent ve Balıklı adını taşıyan yerleşmelerin ortak adı, Pilarget'tir. Balıklı köyü Yukarı Pilarget, Ulukent köyü ise Aşağı Pilarget olarak bilinmektedir. Bu çalışma Aşağı Pilarget köyünü kapsamaktadır. Pilarget günümüzde hala doğal yapısını ve yeşil dokusunu koruyan kırsal yerleşimlerden biridir. Son yıllarda köylerin büyük çoğunluğunda olduğu gibi Pilarget köyü halkı da birçok sorunla baş etmeye çalışmaktadır. Yemyeşil doğaya sahip olan Pilarget köyü, doğal yapı ve kültürel zenginliği, verimli tarım alanları, ormanlarıyla ekolojik bir kırsal yerleşim oluşturmak için potansiyel bir alandır. Bu çalışmada Pilarget'in doğal ve kültürel niteliklerinin korunması ve sürdürülebilir gelecek için ekoköy olarak ele alınmıştır. Pilarget köyünü ekoköy olarak ele alan herhangi bir çalışma yoktur.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Çalışma alanı olarak Arhavi Pilarget (Ulukent) köyü seçilmiştir. Pilarget Artvin ilinin Arhavi ilçesine bağlı, Karadeniz'in doğusunda, kıyı gerisi dağlık alanda

ve Gürcistan'ın batısında yer alan bir köydür (Şekil 1). Pilarget köyü Yukarı Pilarget ve Aşağı Pilarget olarak iki bölgeden oluşur. Pilarget ismi Pilergivati isminin zamanla değişmesiyle oluştuğu tahmin edilmektedir (Artvinli 2013). Pilergivat, "leylek" anlamına gelen Lazca "*pilergivi*"den türemiştir ve "leylekli/leylek yeri" anlamına gelmektedir (Marr 2016).

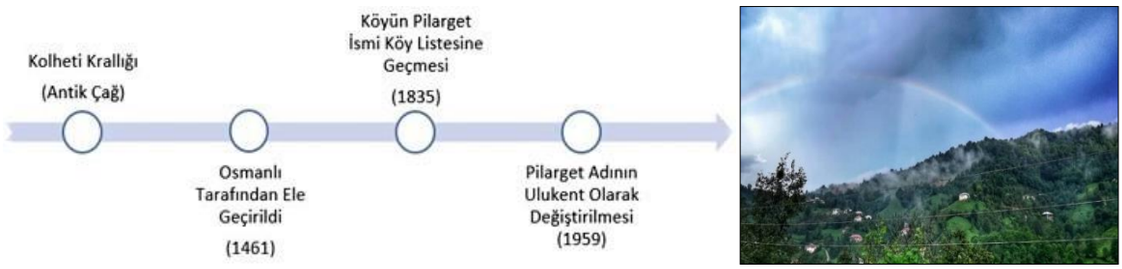

Şekil 1. Çalışma alanı genel konumu

Pilarget'in bulunduğu bölge, antik çağda Kolhis Krallığı'nın bir parçası konumundadır. Kolhis, Karadeniz'in doğu kıyıları ile Gürcistan'ın batısında kurulmuş Antik Çağ krallığıdır. Antik Çağda, günümüzde Gürcistan sınırları içinde kalan doğu kesimi verimli ovası, gelişime ve etkileşime müsait konumuyla daha hızlı gelişirken, Doğu ve Orta Karadeniz bölümlerinin bir kısmını kapsayan batı kesimi dağlık, uçurumlarla dolu arazisi ve doğal sur görevi yapan sık ormanlık alanlar nedeniyle herhangi bir merkezî otoritenin bölgeye ulaşması zorlaştığı için Trabzon, Giresun, Ordu civarında yaşayan Kolh kabileleri bağımsız, kısmen dış dünyadan izole bir yaşam biçimi sürdürüp kabile şeflerinin yönetimi altında, kralsız yaşamışlardır. Bu yüzden Kolhis coğrafyası doğuda Fasis ve batıda Pontus da denilen iki bölümde incelenmektedir (Lordkipanidze 2010).

Bölge, 1461 yılında Trabzon İmparatorluğu'nun yıkılması ile Osmanlı egemenliğine geçmiştir. Arhavi, Osmanlı döneminde Lazistan olarak adlandırılan bölgede bulunurken, Pilargeti'nin yer aldığı Arhavi, erken Osmanlı kayıtlarında Trabzon sancağına bağlı Arhavi kazası olarak geçmiştir. Arhavi kazası, 1486 tahriri sırasında Arhavi-Laz nahiyesinden, 16. yüzyılda ise, Arhavi-Laz, Gonio, Vilayet-i İskele ve Vilayet-i Bağobit nahiyelerinden oluşmuştur (Aydın 2021).

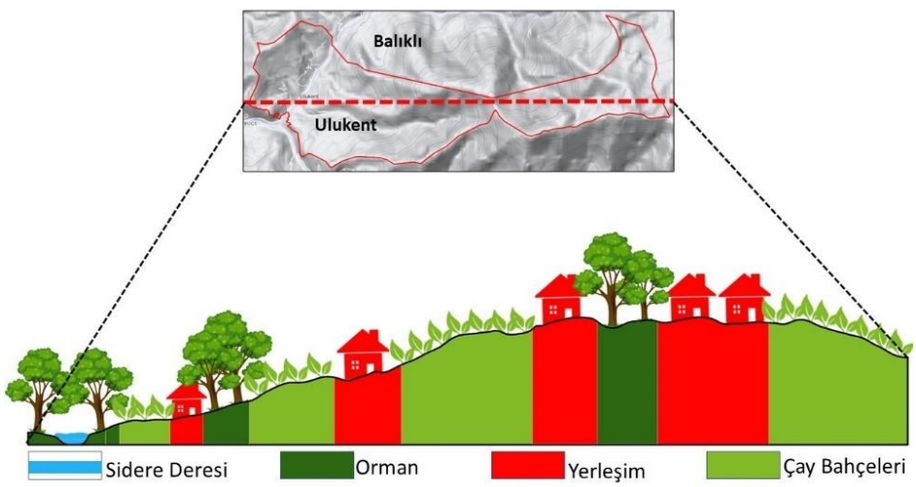
Pilargeti veya Pilarget adı, 1959 yılında 7267 Sayılı Kanun'la Ulukent olarak değiştirilmiş (İçişleri Bakanlığı 1968) ve 1960 Genel Nüfus Sayımı'nda "Ulukent (Pilarget)" olarak kayıtlara geçmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Pilarget köyü zaman çizelgesi

Pilarget (Ulukent) ve Çevresi Doğal Peyzaj Özellikleri

Pilarget köyü eşsiz doğal güzelliklere sahiptir. Yemyeşil doğaya sahip olan Pilarget köyü içerisinden Sidere Deresi, Lazca adıyla *Bagudit* geçmektedir. Topoğrafik yapı açısından oldukça engebeli bir araziye sahip Pilarget, yüksek eğime rağmen farklı alan kullanımlarına ev sahipliği yapmaktadır (Şekil 3). Sidere Deresi'nden itibaren yükselen arazi üzerinde çay bahçeleri, köy evleri, orman alanları iç içe bir yapı sergilemektedir. Köy diğer köylerle ağaç kümeleri ve çay bahçeleri ile ayrılmaktadır. Benzer şekilde kırsal yerleşimlerin ve köy evlerinin çay bahçeleri, doğal orman adaları ve ağaç kümeleriyle birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Evlerin topoğrafik yapının uygunluğuna göre konumlanması, köyün bazı bölgelerinde evlerin birbirine uzak olmasını ve konutlara erişimin zorluğunu beraberinde getirmiştir.

Şekil 3. Pilarget köyü alan kullanım kesiti

Köyün bulunduğu yükseklik deniz seviyesinden 523 metredir. İklimsel açıdan doğu Karadeniz Bölgesin özelliklerini sergileyen Pilarget dört mevsim yağış almaktadır ve buna bağlı olarak kurak dönemi yoktur. En çok yağış sonbaharda düşmektedir. Kışları oldukça fazla kar yağan köyde yazları nemli ve yağışlı geçmektedir. Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkisi ile son yıllarda yağış rejimleri değişmeye başlamış ve özellikle yaz aylarında sık sık düzensiz yağışlar meydana gelmiştir.

Köy yaban hayatı açısından oldukça zengindir. Köyde yaşayan birçok kelebek türü, başta atmaca olmak üzere kuş türleri, kırmızı benekli alabalık, çakal, domuz, ayı, ceylan bunlardan en önemlileridir (Şekil 4).

Şekil 4. Kırmızı benekli alabalık ve atmaca

Pilarget Avrupa Sibirya Fitocoğrafik bölgesi içinde yer alan Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki hemen hemen tüm doğal bitkileri bünyesinde barındırmaktadır. Yağışın bol olduğu köyün ormanlarında yaprak döken ağaçlar yanında nemi seven orman altı türleri yayılış göstermektedir. Bunların başında Kayın, Kestane, Gürgen, Ihlamur, Akçaağaç ve Sakallı kızılağaç gibi türler gelmektedir. Ayrıca, Sakallı kızılağaç (*Alnus barbata*) (Şekil 5) sadece Doğu Karadeniz'e özel bir tür olarak önem taşımaktadır (Efe ve Sönmez 2006).

Kızılağaçlar, yüksek eğim ve aşırı yağmurdan dolayı toprak verimliliği kaybolan mısır tarlalarını güçlendirmek için, geçmişte tarlalara dikilmiştir. Mısır tarlalarına, tarlayı güçlendirmesi için ve daha verimli hale gelmesi için fasulye ekilse dahi, otsu ve tek yıllık olan bu sebze türünün birkaç yıllık üretiminde sonra yağışlardan dolayı toprak kayması yaşanmakta ve toprak mahsul veremez bir hal almaktaydı. Bunu önlemek adına yöre halkı, tarlasına Kızılağaç dikerek 15-20 yıl, yani ağaçlar büyüyene kadar bekler ve 20-25 cm kutrunda olduklarında ormanı keser ve yerine 5-6 sene mısır ekilmekteydi. Hasat edilen Kızılağaçlar da sandık için kereste, kibrit gibi ürünlerin yapımında hammadde olarak kullanılmaktaydı (Öztürk 2017).

Şekil 5. Sakallı kızılağaç (*Alnus barbata*)

Pilarget (Ulukent) Kültürel Yapısı

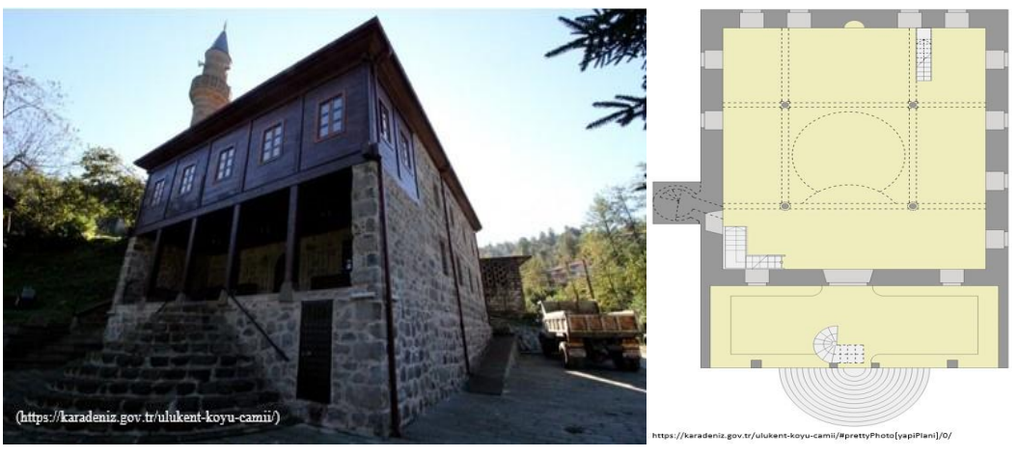
Pilarget köyü oldukça zengin bir kültüre sahiptir. Köyde yöre halkı çoğunlukla Lazca konuşmaktadır. Arhavi'nin küçük bir ilçe olmasından dolayı Pilarget gibi diğer köyleri de kültürel anlamda oldukça birbirine benzemektedir.

Köyde eski zamanlarda, yaklaşık 40 yıl kadar önce her bayramda dönme dolap kurulmakta, burada gelin ve damatlar en üstte bırakılmakta ve damattan bahşiş istenmekteydi. Düğünler eski zamanlarda köy evlerinde olurdu ve düğünlerde horon oynanırdı. Horon oynayanların başına ve damadın başına mendil örtülürdü. Köyde düğünlerde şarkı eşliğinde büyük kazanlarda yemekler pişerdi ve ardından kız tarafı damattan yemekte tavuk, fındık, baklava gibi isteklerde bulunurdu.

Geleneksel yerleşim dokunsun ve yapım geleneğinin sürekliliği açısından köylerde ev yapılırken herkes birbirine yardım eder ve eğimli arazide tepeden tepeye eşyalar taşınırken köy halkı birbirlerine atma türküler söylerdi. Bugün köyde halen devam eden geleneklerden bazıları imece usulü fındık ayıklama, mısır ayıklama ve öğütme, kadınların şarkı eşliğinde bahçe kazması örnek verilebilir. Köyde şu anda da süregelen ve Temmuz-Ağustos aylarında gerçekleştirilen Pilarget Festivali adında horonların oynandığı, şarkıların söylendiği ve yemeklerin yenildiği yerel festivali bulunmaktadır.

1990'lı yılların sonuna kadar Pilarget'te bir okul bulunmaktaydı. Komşu köylerden öğrenciler öğrenim görmeye buraya gelmekteydiler. Günümüzde köy okulu bulunmamaktadır.

Köydeki en eski yapılardan birisi Ulukent Camii'dir (Şekil 6). Tarihi kayıtlara göre, camiye son cemaat yeri 1896 yılında eklenmiştir. Yığma yapım sisteminde inşa edilen camide malzeme olarak kaba yonu taş ve ahşap kullanılmıştır. Yol kotundan on bir dairesel basamakla ulaşılan yüksekçe kaide üzerine konumlanmış caminin girişi kuzey yönündedir. Cami tek minareli ve minaresi tek şerefelidir. Minarede kesme taş malzeme kullanılmıştır. Çatısı dört yönde kırma çatı olup üzeri alaturka kiremit örtülüdür. Ana harime giriş kapısı kasnağı taş kemerlidir. Giriş kapısı ahşap ve işlemelidir. Yapı döşemesinde ahşap strüktür kullanılmıştır (Anonim 2022b).

Şekil 6. Ulukent köyü camii

Köyün geleneksel mimarisine bakıldığında evlerde ahşap ve tuğla malzeme bir arada kullanılmıştır (Şekil 7). Bunun yanı sıra biriket kullanılan evler de çokça gözlemlenmektedir. Köy topoğrafyası oldukça eğimli olduğundan ve köy halkının çay bahçeleri, fındık bahçeleri ve tarlaları evlerinin bulunduğu arazinin içerisinde yerleştirilmiş olduğundan evler birbirine nispeten uzaktır.

Şekil 7. Pilarget köyü geleneksel mimari konut örneği

Köyün geleneksel mimarisinin en önemli parçalarından birisi Serenderlerdir. Mısır başta olmak üzere kuru gıda ürünlerinin depolandığı Serenderleri Doğu ve Orta Karadeniz'de daha yaygın olarak görmek mümkündür. Serenderleri sadece Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nde değil, iklimsel özellikler açısından oldukça benzerlik gösteren Kuzey Avrupa'da özellikle de Finlandiya'nın Lapland Bölgesinde yaşayan *Samiler* tarafından da kullanıldığı bildirilmektedir. Diğer yandan Kuzey İspanya'da "*horreos*" denilen benzer yapılar da aynı amaçla kullanılmaktadır (Loyd 2022).

Serenderler dört ahşap direğin üzerine dikilmiş besin depolama alanıdır. Serenderler yerden yaklaşık 6 metre yüksekliktedirler ve yiyecekleri hayvanlardan korumak, muhafaza etmek ve depolamak için kullanılırlar (Şekil 8). Serendere seyyar bir merdiven ile çıkılmakta ve inilmektedir. Bu hayvanların, kemirgenlerin yiyeceklere ulaşamaması içindir. Dört ahşap direk üzerinde oturan tek odalı, yerden yüksek bir ambardır.

Şekil 8. Pilarget köyü Serender örnekleri (Pilarget Doğa ve Yaşam Derneği 2021)

Pilarget (Ulukent) Gastronomik Kimliği

Arhavi'ye özgü geleneksel yemekler, halk oyunları, gelenek ve görenekler benzerlik göstermektedir. Örnek gösterilebilecek yemeklerin en başında Laz böreği, kapçoni pilavi (hamsili pilav), kapçon çkudi (hamsili ekmek) gelmektedir (Şekil 9). Köyde çok fazla lahana yetiştiği için, birçok lahana yemeği yapılmaktadır. Bunlar dudeyi (lahana ezmesi), lu princoni (pirinçli lahana), lu ncaxeri (dövülerek yapılan lahana yemeği), sarma (kara lahana sarması)'dır.

Şekil 9. Hamsili ekmek

Köyde yetişen meyvelerin ziyan olmaması, vitaminleri koruyacak şekilde kışın da tüketilebilmesi için toplanan üzüm, armut, hurma gibi meyvelerin suyu sıkılmakta ve bir muhallebi haline getirilmektedir. İplere fındık ya da cevizler takılmakta ve bu meyvelerle hazırlanmış kaynayan muhallebiye batırılmakta ve kuruması için asılmaktadır (Şekil 10). Bu yiyeceğe küme adı verilmektedir. Köyde kümeler kış mevsimine girmeden önce, imece usulü hep birlikte, büyük kazanlarda yapılmakta ve yapılan kümeler kış boyu çay ile tüketilmektedir.

Şekil 10. Meyve kümesi

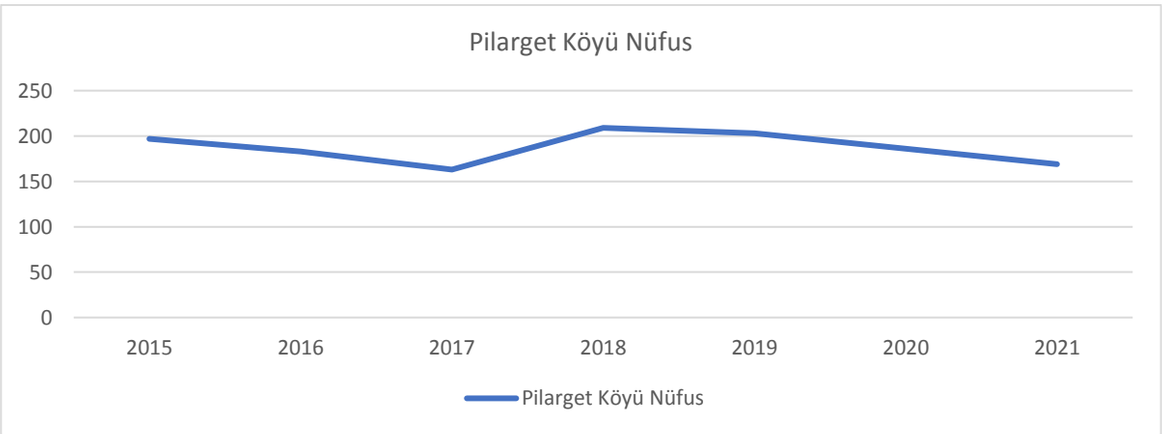
Pilarget (Ulukent) Sosyo-Ekonomik Yapı

Pilarget köyü diğer köylerde de olduğu gibi İstanbul başta olmak üzere büyük kentlere büyük oranda göç vermiştir. Nitekim 1960 yılı köy nüfus bilgilerine bakıldığında köyde 506 kişi yaşarken (TÜİK 1960), 2021 yılı verilerine göre köyün nüfusu 169 kişiye gerilemiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Pilarget köyü nüfus bilgileri (TÜİK 2021)

Yıl	Nüfus	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus
2021	169	92	77
2020	186	98	88
2019	203	110	93
2018	239	124	115
2017	163	89	74
2016	183	95	88
2015	197	103	94

Köyün 2015-2021 yılları arasındaki nüfus değişimlerine baktığımızda en çok nüfusa sahip yıl 239 nüfus ile 2018, en az nüfusa sahip yıl 163 nüfus ile 2017'dir (Çizelge 2). Bu nüfus bilgileri diğer kentlerde yaşayan köy halkının gelmesi ile yaz sezonu artmaktadır (Şekil 11). Kentte yaşayan halk çay sezonunun başlamasıyla birlikte büyük oranda sezonluk olarak köye taşınmaktadır. Bunun yanı sıra uzakta, büyük şehirlere göç eden köy halkının büyük çoğunluğu da nitekim aynı şekilde tatillerini köylerinde değerlendirmektedir.

Şekil 11. Pilarget köyünün 2015 yılından 2021 yılına kadar olan süreç içerisindeki nüfus değişim grafiği (TÜİK 2021)

Pilarget köyünün geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Günümüzde çay üretimi ile tarım ağır basmaktadır. Fakat geçmişte köyde hanelerin büyük çoğunluğunda en az 3 büyükbaş hayvan bulunmaktaydı. Günümüzde bu sayı kırdan kente göçler ile azalmıştır. Günümüz şartlarında köyde eskisine göre büyük baş hayvancılık azalma göstermiştir. Şu anda hanede bakılan büyükbaş hayvanlardan elde edilen ürünlerin birçoğu satılmamakta sadece hane halkının ihtiyacını karşılamak üzere kullanmaktadır. Nadiren hayvanlardan elde edilen besinler geçim kaynağı olarak yerel pazarlardaki satıldığı görülmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesini kapsayan Ordu, Giresun, Trabzon, Rize Artvin, Gümüşhane ve Bayburt illerinde Türkiye arıcılığının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölgelerdeki kolonilerden Türkiye bal üretiminin %20.15'i olan 22.036 ton bal üretimi yapılmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı 2019). Pilarget köyünde de arıcılık yapılmaktadır. Köy coğrafi koşulları, doğası ve iklimiyle arıcılığa oldukça elverişlidir. Köyde arıcılık yapan ve bunu ekonomik kaynak olarak kullanan insanlar da vardır. Fakat arıcılıkla uğraşanların büyük çoğunluğu, üretilen balın ya çok azını satmakta ya da tamamını kendi kullanmakta. Köyde arıcılık ana gelir kaynağı değil yan gelir kaynağı olarak kullanmaktadır.

Köyde eski zamanlarda en önemli geçim kaynağı fındıktı ve köy halkı fındık toplayarak geçimini sağlamaktaydı. Fındık, Antik Çağda Karadeniz' in adı olan "*Pont Exinus*" tan türetilen "*pontik*" sözcüğünden meydana gelmiştir. Antik dönem gezgini Plinus da Pontos kıyılarından getirildiği için, fındığa "*Pontos cevizi*" denildiğini kaydetmiştir. Fındık Akdeniz, Ortadoğu ve Avrupa ülkelerine Doğu Karadeniz'den adını da beraber getirerek yayılmıştır (Tarım ve Orman Bakanlığı 2022).

Köye çay fidanları ve tohumlarının gelmesiyle çay en önemli geçim kaynağı haline gelmiştir. Zihni Derin'in 1923 yılında Rize'ye gelmesi ve çayı fidan ve tohum halinde dağıtmasıyla Rize'nin ardından köylere de çay fidan ve tohumları dağıtılarak halk teşvik edilmiştir. İstenen verimin elde edilmesiyle halkın en önemli gelir kaynağı çay haline gelir. Çay sezonu mayıs ayında başlamakta, ekim ayında sona ermektedir. Toplanan çaylar köydeki alım yerine götürülmekte ve kiloya göre satılmaktadır.

Köyde çay ve fındık haricinde mısır, karalahana, pazı, bal kabağı, fasulye, salatalık, kivi, armut, hurma, üzüm, karayemiş gibi birçok tarım ürünü de yetişmektedir. Günümüzde köy halkı bu tarım ürünlerinin birçoğunu kendi ihtiyacının karşılayacak şekilde ve miktarda üretmektedir.

Yöntem

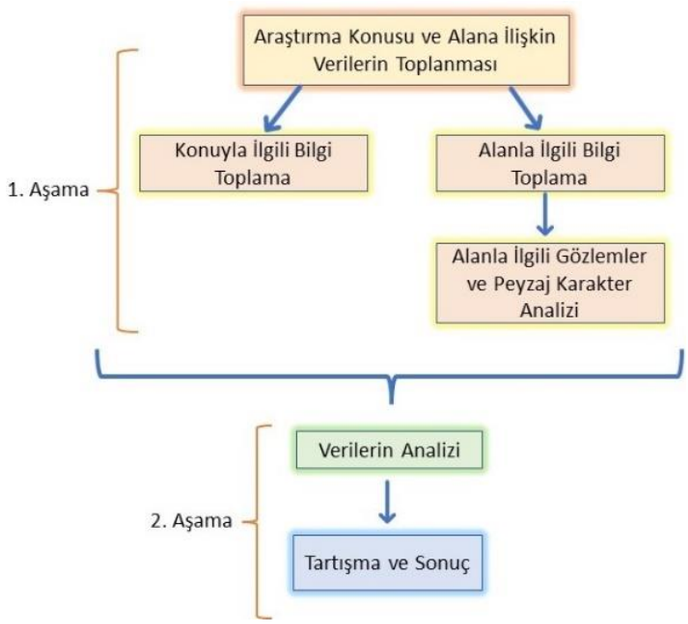
Çalışma yöntemi köy hakkında detaylı bilgi toplama, köy ile ilgili doğal ve kültürel yapı özellikler ile peyzaj özelliklerinin incelenmesi, bu bilgilerin analiziyle birlikte köyün sorunlarını giderecek öneriler bulmaya dayanmaktadır (Şekil 12). Birinci aşamada ekoköyler ve Pilarget köyü hakkında detaylı bilgi toplanmıştır. Pilarget köyü hakkında bilgi toplanırken öncelikle köyün doğal peyzaj özellikleri incelenmiştir. Köyün çevresiyle ilişkisini daha iyi anlayabilmek, alan kullanımlarını daha iyi gözlemleyebilmek adına topoğrafya haritası incelenmiş ve köyü baştan sona kapsayan bir kesit üzerinde köyün yakın

çevresi ile ilişkileri, topoğrafya profili ve alan kullanımları analiz edilmiştir.

Köyün sosyo-ekonomik yapısı, kültürü, gastronomik kimliği ile ilgili de bu aşamada detaylı bilgi toplanmıştır.

Köyün doğal ve kültürel peyzaj özelliklerini tanımlamak ve köye dair bilgileri daha detaylı hale getirmek için alanla ilgili gözlemler gerçekleştirilmiş, peyzaj karakteri yerinde analiz edilmiştir. Öncelikle köyün peyzaj karakterini daha iyi analiz edebilmek adına peyzaj karakter formu oluşturulmuştur. Köyde seçilen 3 gözlem noktası üzerinden bu formlar doldurulmuş ve analiz yapılmıştır. Burada peyzaj karakter analizi yaklaşımının köy peyzajına uygulanmasında Atik ve ark. (2015)'nin çalışması esas alınmıştır.

İkinci aşamada ekoköy ve Pilarget (Ulukent) köyü ile ilgili toplanan tüm bu detaylı bilgiler analiz edilmiştir. Yapılan analiz doğrultusunda köyün doğal yapısının korunabilmesi ve sürdürülebilir bir gelecek için, Pilarget köyünün bir ekoköy olarak düşünülebilmesi adına nelerin gerektiği tartışılmıştır (Şekil 12).

Şekil 12. Çalışma yöntemi

BULGULAR

Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı günümüzde sanayinin gelişmesi, kentlerin betonlaşması gibi birçok nedenden ötürü büyük önem kazanmıştır. Günümüzde birçok gelişmiş ülke mevcut kaynağını korumak ve gelecek nesillere aktarabilmek adına adımlar atmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı da bu noktada büyük öneme sahiptir.

Sürdürülebilirlik kavramının birçok tanımı vardır fakat günümüzde en anlaşılır tanımı Brundtland komisyonunun 1987'de yaptığı ''Sürdürülebilirlik gelişme mevcut insan ihtiyaçlarının, gelecek kuşaklara kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetini riske atmadan yani gelecek

kuşakların yaşamlarına zarar vermeden bugünkü ihtiyaçlarımızı karşılayabilmektir'' şeklindeki tanımıdır (Aydın 2017).

Sürdürülebilir Topluluklar

Modern toplumun küreselleşme yoluyla hızlanan sürekli değişimi, ayrışmaya, ayrılmaya ve eski yapıların parçalanmasına yol açarak aidiyet ve güvenliğe olan ihtiyacı artırmıştır. Bu ihtiyaçları yeterli bir yedek olmadan karşılayan geleneksel toplulukların kaybı ile, amaçlı topluluklar ortaya çıkmıştır (Waerther 2014). Ekoköyler, alternatif topluluklar, kentsel konut kooperatifleri gibi toplulukların hepsi amaçlı toplulukların kapsamı içerisinde yer almaktadır (Loezer 2011).

Günümüzde sürdürülebilir toplulukların temel hedefi modern çağda neleri yanlış yaptığımız ve bunların ne denli kaynaklarımızı etkilediğini tartışarak bunlar için en iyi çözüm yollarını, alternatiflerini bulmayı ve bunları bir yaşam tarzı haline getirmektir (Sargisson 2007).

Sürdürülebilir toplulukların sahip olması gereken bazı temel özellikler vardır. Bu özellikler ve sonuçları Çizelge 3'teki gibi sıralanabilmektedir.

Çizelge 3. Sürdürülebilir toplulukların sahip olması gereken özellikler (Tosun 2009)

Özellikler	Sonuçlar
Aktiflik, kapsayıcılık, güvenlik	Güçlü bir yerel kültür ve diğer ortak topluluk etkinlikleriyle ortaya çıkan eşitlik, hoşgörü ve bağlılık
İyi idare	Etkin ve kapsayıcı katılım, temsil, liderlik
İyi ulaşım	İnsanları işlerine, okullarına, sağlık hizmetleri ve diğer hizmetlere bağlayacak iyi ulaşım hizmetleri
İyi hizmet	İnsanların ihtiyaçlarına uygun ve herkes tarafından erişilebilecek kamusal, özel, topluluğa ilişkin ve gönüllü hizmetler
Çevreye duyarlılık	İnsanların yaşaması için, çevreye saygılı olarak gerçekleştirilen yerler
İyi gelişim	Büyüyen, çeşitli ve yenilikçi yerel ekonomi
İyi tasarım ve inşaat	Kaliteli, yapılı ve doğal bir çevre
Herkes için eşitlik	Bugün ve gelecekteki tüm toplulukları içeren bir anlayış

Bunların yanı sıra Timothy Beatley, bir toplumu sürdürülebilirliğe yönlendiren ilkelerin bir sentezini sunmaktadır. Beatley'e göre sürdürülebilir olmayı amaçlayan bir topluluğun sahip olması gereken özellikler;

- Temel ekolojik sınırları tanır ve ekosistemlerin bütünlüğünü korumaya ve geliştirmeye çalışır,
- Doğal çevre ile daha yakın bir bağlantıyı ve bu ortamın daha iyi anlaşılmasını teşvik etmeye çalışır,
- Arazi ve kaynak tüketimini temel ihtiyaçlarla sınırlamaya ve azaltmaya çalışır,
- Sosyal, ekonomik ve çevresel hedeflerin birbirine bağlı olduğunu tanır,
- Bütünleştirici ve bütünsel stratejileri teşvik eder,
- Kaynakların, fırsatların ve çevresel risklerin adil dağıtılmasını sağlar (Loezer 2011).

Sürdürülebilir Alternatif Topluluk Olarak Ekoköy

Ekoköy kavramı, "ekoloji" ve "köy" kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen bir kelimedir. Ekoloji kelimesi; daha önce de belirtildiği üzere de Yunancada ev anlamına gelen "oikos" ve bilim anlamına gelen "logos" kelimelerinden meydana gelen; yaşanan alanı tanıma, uyum sağlama ve diğer canlılarla huzur içinde yaşamanın bilimidir. Köy kavramı ise; doğada yer alan, şehre uzak olmasından dolayı çevre kirliliği ve insan kalabalığının meydana getirdiği sorunlardan uzak olan ve bu uzaklıktan kaynaklı olarak kısmi de olsa bir özerkliğe sahip yerleşim birimleridir. Köylerin kendilerine özgü sosyolojik yapısı bulunmaktadır, köyler kendilerine yetebilen topluluklardır ve üretim olmazsa olmazlarıdır. Günümüze kadar varlıklarının devam etmesi sürdürülebilir topluluklar olduklarının bir göstergesidir (Kara 2014).

İsveç ulusal konut, bina ve planlama kurumu olan Boverket, Çevre Bakanlığı altında toprak ve su kaynakları, kentsel gelişim gibi konuları değerlendiren merkezi bir yapıdır ve Ekoköyün tanımıyla ilgili özlü ve ölçülebilir parametrelerden oluşan altı sayfalık bir broşür yayımlanmıştır. Bu broşür içerisinde bulunan Ekoköy için 20 prensip Çizelge 4'te verilmiştir (Zeybek 2015).

Çizelge 4. Boverket: Ekoköy için 20 prensip (Ekoby 2004)

Planlama boyutu
1- Mevcut toplu taşıma ve altyapı yerelleştirilmelidir.
2- Alanın doğal ve kültürel nitelikleri mümkün olduğunca korunmalı ve alan ekolojik bir bütün olarak planlanmalıdır.
3- En fazla 50 evden oluşmalı, eğer daha çok nüfus mevcutsa daha küçük birimlere bölünmelidir. Evler uzun süre dayanacak materyallerden inşa edilmelidir.
4- Gelecekte topluluğa katılabilecek üye sayısı öngörülerek plan yapılmalıdır.
5- İş ortakları ve gelecekte yapılacak olan evler, dışarıdan alınacak olan hizmetler kontratlar ve diğer dokümanlarla garantiye alınmalıdır.
6- Toprağa verilebilecek herhangi bir zarar öngörülerek, toprak üzerindeki bu fiziksel etkileri en aza indirecek bina teknikleri tercih edilmelidir.
7- Mülkiyet ve yönetim, ekoköy sakinlerini ortak yaşam alanları ve içerisindeki malları kişisel sorumluluk olarak hissetmelerini destekleyici türde olmalıdır.
8- Toplumun sosyal iletişimi ve algısı planın ilerlemesinde ve ekoköy üzerinde en önemli parametredir.
Fiziksel nitelikler boyutu
9- Tarım vaziyet planı, her evin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri adına tarımsal amaçlı kullanacağı bir bahçeye sahip olacağı şekilde hazırlanmalıdır.
10- Gıdaların saklanması için kiler, mahzen gibi soğuk depolama alanları sağlanmalı ve bu depolar ücretlendirilen enerji kaynaklarından bağımsız olmalıdır.
11- Yeraltı suyu varsa ve temizse içme suyu olarak kullanılmalıdır.
12- Kanalizasyon atıkları en iyi şekilde arıtılıp, ayrıştırılıp toprağa besin maddesi olarak geri dönüştürülmelidir.
13- Organik ev atıkları kompost yapılarak toprakta kullanılacak organik besin maddesi olarak geri dönüştürülmelidir.
14- Yağmur suyu akışı toprağı süzecek şekilde tasarlanmalıdır.
15- Binalar ve peyzaj; mikro-iklime uyarlanmalı, güneş ışığı alması gereken ve rüzgârdan korunaklı yerler ve su drenajı iyi düşünülmelidir.
16- Isıtma sistemi olabilecek en az enerji ile çalıştırılmalıdır (en fazla 50 kW/m²/ yıl) yenilenebilir enerji kaynakları tercih edilmelidir).
17- Elektrik tesisatı ve aletleri enerjiyi verimli kullanacak şekilde olmalıdır.
18- Binalarda iç iklim ve havalandırma sağlayacak materyaller kullanılmalıdır.
19- Kullanılan yapı malzemeleri alerji gibi herhangi bir soruna neden olmayacak şekilde tasarlanmış, sertifikalı malzemeler olmalıdır.
20- Ortak mekânlar her haneden ulaşılabilir yerde olmalı ve çeşitli aktivitelere elverişli olmalıdır. Ortak alanlar çocuk bakımı, rekreasyon, sosyalleşme ve hatta profesyonel çalışma alanı olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'den Ekoköy Örneği (Güneşköy Ekoköyü)

2000 yılında Ankara'da kurulan Güneşköy kırsalda doğa ile uyumlu, sürdürülebilir yaşamı deneyimlemeyi hedeflemektedir. Köyde sadece organik tarım, permakültür ve ekolojik sürdürülebilirlik konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Ekolojik mimari tasarım ve uygulamaları ile doğaya uyum sağlamaya çalışılmaktadır. Yerli tohum kullanan, bu tohumları paylaşan ve kâr amacı gütmeyen Güneşköy, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması için çalışmalar yapmaktadır. Ekolojik ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi için çalışmalar yaparken bozulan doğal yapıların onarılması için de mücadele vermektedir (Özbirinci 2017).

Dünya'dan Ekoköy Örneği (Auroville Ekoköyü)

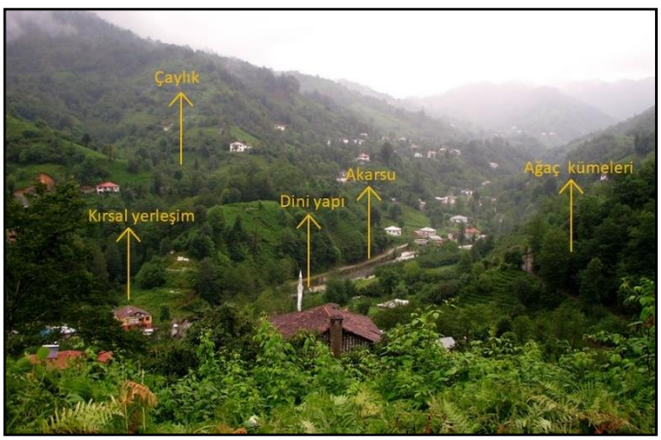
Auroville, Hindistan yarımadasının güney doğusunda, Tamil Nadu eyaleti sınırları içinde, 28 Şubat 1968 tarihinde kurulmuştur. Dünyanın en başarılı Ekoköylerinden biri olarak değerlendirilen yerleşke, aynı zamanda dünyanın en büyük ekoköyü olma özelliğine de sahiptir. Bir kasaba büyüklüğünde olmasına rağmen bir ülkenin kültürel çeşitliliğine sahip olan Auroville'de 190 farklı topluluk, 20 kilometrekarelik (1.620 hektar) bir alanda yaşamaktadır (Zeybek, 2020). Auroville'in esas amacı; insan birliğini gerçekleştirerek evrensel bir şehir olabilmektir. Düşünülenlerin aksine burada farklı inançlarda ve siyasi görüşlerden insanlar sorunsuz bir şekilde birlikte yaşayabilmektedirler (Ekoyapı 2018).

Pilarget (Ulukent) Peyzaj Karakterleri

Pilarget köyü kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi için köyde 3 farklı nokta üzerinden gözlemler yapılmıştır. Yapılan gözlemlerde yapı tipleri, tarihi eser unsurları, çiftçilik unsurları, yapı dışında kalan arazi örtüsü tipleri, bitki örtüsü özellikleri, hidroloji unsurları ve ulaşım ve altyapı unsurları incelenmiştir. Gözlem noktasıyla ilgili özet tanımlar yapılmıştır. Alanın niteliği (nadirlik, hatırlanabilirlik, tarihsellik, önemlilik ve anıtsallık)

değerlendirilmiştir. Arazi görsel değerlendirme kriterleri (desen, ölçek, renk, kompozisyon, uzaklık, form ve çevreleme) açısından incelenmiş ve güvenlik, teşvik edicilik, sakinlik ve memnuniyet konuları hakkındaki gözlemler forma işlenmiştir. Son olarak yerleşim ve mimari stil (geleneksek/mimari), yerel malzeme, yerleşim formu ve alandaki faaliyetler ve etkileri gözlemlenmiştir.

İlk gözlem noktası Sidere Deresi'nin kuzeybatı üst tarafında yer almaktadır. Gözlem noktası içerisinde Tarihi Pilarget Köyü Camii, Sidere Deresi'nin aktığı bir akarsu koridoru, ağaç kümeleri ve çaylık alanlarla çevrili, değişken forma sahip, genellikle tek katlı ve geleneksel kırsal yerleşimlerin bulunduğu, engin geniş ve açık, sakin bir bölge gözlemlenmiştir (Şekil 13). Evler arazinin topoğrafyasına göre konumlanmış ve aralarından geçen çay bahçeleri ile birbirinden ayrılmıştır (Çizelge 5).

Şekil 13. Pilarget 1 numaralı gözlem alanı

Çizelge 5. Pilarget köyü 1 numaralı gözlem alanı peyzaj karakter analiz formu

Desen: Güçlü	**Teşvik Edicilik:** Tekdüze
Ölçek: Orta	**Sakinlik:** Sakin
Renk: Çok renkli	**Hatırlanabilirlik:** Var
Kompozisyon: Sade	**Tarihsellik:** Var
Uzaklık: Zor erişilir	**Önemlilik:** Var
Form: Değişken	**Anıtsallık:** Yok
Çevreleme: Engin, geniş ve açık	**Anıtsallık:** Yok

Omurgalı sırtı yönünde yer alan 2. gözlem noktası (Şekil 14), Tarihi Pilarget Köyü Camii, Sidere Deresi'nin oluşturduğu akarsu koridoru ve içerisinden beton yol geçen, ağaç kümeleri ve çaylık alanlarla çevrili, değişken forma sahip, genellikle tek katlı ve geleneksel köy evleri ile kırsal yerleşimlerin bulunduğu, engin geniş ve açık, sakin bir bölge gözlemlenmiştir (Çizelge 6).

Şekil 14. Pilarget 2 numaralı gözlem alanı

Çizelge 6. Pilarget köyü 2 numaralı gözlem alanı peyzaj karakter analiz formu

Desen: Güçlü	**Teşvik Edicilik:** Tekdüze
Ölçek: Büyük	**Sakinlik:** Sakin
Renk: Birkaç renkli	**Hatırlanabilirlik:** Var
Kompozisyon: Sade	**Tarihsellik.** Var
Uzaklık: Zor erişilir	**Önemlilik:** Var
Form: Değişken	**Anıtsallık:** Yok
Çevreleme: Dağlarla çevrili	**Nadirlik:** Yok

Köyün doğusunda çay bahçeleri yönünde yer alan 3. gözlem noktası (Şekil 15); oldukça sade, sakin, engin, geniş ve açık çevrelemeye sahip, monokromatik, huzur verici ve tekdüze bir alan olduğu gözlemlenmektedir. Diğer noktalarından farklı olarak bu gözlem noktasında arazi topoğrafyasına bağlı olarak konumlanan evler birbirlerine diğer gözlem noktalarına kıyasla uzaktır. Evler çay bahçeleri ve ağaç kümeleri ile birbirlerinden ayrılmıştır (Çizelge 7).

Şekil 15. Pilarget 3 numaralı gözlem alanı

Çizelge 7. Pilarget köyü 3 numaralı gözlem alanı peyzaj karakter analiz formu

Desen: Sade	**Teşvik Edicilik:** Tekdüze
Ölçek: Orta	**Sakinlik:** Huzur verici
Renk: Monokromatik	**Hatırlanabilirlik:** Yok
Kompozisyon: Sade	**Tarihsellik:** Yok
Uzaklık: Zor erişilir	**Önemlilik:** Var
Form: Değişken	**Anıtsallık:** Yok
Çevreleme: Engin, geniş, açık	**Nadirlik:** Yok

Bu 3 gözlem noktası incelendiğinde köyün homojen bir peyzaj karakterine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Köyün geneline bakıldığında çay bahçeleri ve ağaç kümeleriyle birbirlerinden ayrılan, sade, huzur verici manzaraya sahip, etrafı engin, geniş ve açık kırsal yerleşim niteliği taşımaktadır.

TARTIŞMA

Kırsal alanlardaki kültürel yerleşim dokusunun ve doğal çevre ile uyumun aksine, kentlerin hızla betonlaşması kentsel çevrelerdeki en büyük sorunlardandır. Betonlaşma birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kentlerdeki tüm bu sorunlardan farklı olarak kırsalda ise sorun daha farklıdır. Kente göç sonrası kırsalda nüfus giderek azalmakta ve yaşlanmaktadır.

Ekoköy kavramı dünyada ve ülkemizde gün geçtikçe daha da çoğalmakta ve önem kazanmaktadır. Türkiye'de ekoköyler doğa bilincine sahip olan ve doğayı seven, doğayı korumak isteyen insanlar tarafından büyük ilgi görmektedir. Fakat Doğru (2022)'a göre ise Türkiye'de ekoköyler ve ekoçiftlik yerleşimleri henüz gelişim aşamasındadır.

Tüm bunların yanı sıra ekoköyler bulunduğu bölgedeki sosyalleşme imkanınıda arttırmaktadır. Asımgil (2017)'in ekoköylerle ilgili yaptığı araştırmada ekoköylerin küçük, farklılık arayan topluluklara özel hizmetler sunan, doğal hayatın devamında, geleneksel kültürün yaşatılması ile ilgili olarak çevre ve kültürel değerlerin önem kazandığı, sosyal deneyime dayalı aktivitelere ve özel tasarım yaklaşımlarına sahip üniteler olduğunun sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmada kırsaldan kente göç gibi birçok sorunla baş etmeye çalışan Pilarget köyünün sorunlarının çözülebilmesi adına Ekoköy olarak incelenmesi ele alınmıştır. Ekoköylerin bazı temel prensipleri bulunmaktadır. Bir köyün ekoköy olarak adlandırılabilmesi için bazı temel prensiplere uyması gerekmektedir. İsveç Ulusal Konut, Bina ve Planlama Kurumu olan Boverket, Çevre Bakanlığı altında toprak ve su kaynakları, kentsel gelişim gibi konuları değerlendiren merkezi bir yapıdır ve ekoköyün tanımıyla ilgili özlü ve ölçülebilir parametrelerden oluşan altı sayfalık bir broşür yayımlanmıştır. Bu broşür içerisinde bulunan ekoköy için 20 prensip oluşturmuştur.

Boverket'in Ekoköy prensipleri Pilarget örneği üzerinden Çizelge 8'deki gibi değerlendirilmiştir.

Çizelge 8. Boverket: Ekoköy için 20 prensip ve Pilarget köyü örneği üzerinde değerlendirme

Ekoköy prensipleri	**Pilarget köyü örneği üzerinden değerlendirme**
Planlama boyutu	
1- Mevcut toplu taşıma ve altyapı yerelleştirilmelidir.	Köy içerisinde mevcut toplu taşıma bulunmamaktadır fakat altyapı yerelleştirilebilir.
2- Alanın doğal ve kültürel nitelikleri mümkün olduğunca korunmalı ve alan ekolojik bir bütün olarak planlanmalıdır.	Alan içerisinde birçok doğal ve kültürel nitelik bulunmaktadır ve bunların korunabilmesi için alan ekolojik bir bütün olarak planlanabilir.
3- En fazla 50 evden oluşmalı, eğer daha çok nüfus mevcutsa daha küçük birimlere bölünmelidir. Evler uzun süre dayanacak materyallerden inşa edilmelidir.	Günümüzde köyde birçok ev oldukça dayanıksızdır ve uzun süre dayanacak materyallerle inşa etmek yararlı olacaktır.

4- Gelecekte topluluğa katılabilecek üye sayısı öngörülerek plan yapılmalıdır.	Gelecekte köye katılacak üye sayıları ön görülerek plan yapılması köy için yararlı olacaktır.
5- İş ortakları ve gelecekte yapılacak olan evler, dışarıdan alınacak olan hizmetler kontratlar ve diğer dokümanlarla garantiye alınmalıdır.	Köye yapılacak herhangi bir hizmet ve iş ortaklıklarının güvence altına alınması köyün yararına olacaktır.
6- Toprağa verilebilecek herhangi bir zarar öngörülerek, toprak üzerindeki bu fiziksel etkileri en aza indirecek bina teknikleri tercih edilmelidir.	Köy tarımla geçimini sağladığı için toprak üzerindeki bütün etkiler aynı zamanda köy halkının geçimini de riske atmaktadır bundan dolayı toprak üzerindeki etkileri en aza indirgeyecek olan bina tekniklerini tercih etmek köyün yararına olacaktır.
7- Mülkiyet ve yönetim Ekoköy sakinlerini, ortak yaşam alanları ve içerisindeki malları kişisel sorumluluk olarak hissetmelerini destekleyici türde olmalıdır.	Köyde günümüzde ortak yaşam alanları konusunda köy halkı oldukça bilinçlidir ve desteklendiği takdirde köy halkı kendini köye daha ait hissedecektir.
8- Toplumun sosyal iletişimi ve algısı planın ilerlemesinde ve ekoköy üzerinde en önemli parametredir.	Köy halkının birbiriyle olan sosyal iletişimi ve doğa bilinci oldukça kuvvetlidir ve köy bu prensibe kolayca uyum sağlayabilir.
Fiziksel nitelikler boyutu	**Pilarget köyü örneği üzerinden değerlendirme**
9- Tarım; vaziyet planı her evin, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri adına tarımsal amaçlı kullanacağı bir bahçeye sahip olacağı şekilde hazırlanmalıdır.	Köyde her hanenin kendine ait tarımsal ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bahçeler bulunmaktadır.
10- Gıdaların saklanması için kiler, mahzen gibi soğuk depolama alanları sağlanmalı ve bu depolar ücretlendirilen enerji kaynaklarından bağımsız olmalıdır.	Gıdaların saklanabileceği ve kültürel mimarinin de en güzel örneklerinden biri olan serenderler köy içerisinde hemen hemen her hanenin bahçesinde bulunmaktadır.
11- Yeraltı suyu varsa ve temizse içme suyu olarak kullanılmalıdır.	Köyde mevut içme suyu bu şekilde sağlanmaktadır.
12- Kanalizasyon atıkları en iyi şekilde arıtılıp, ayrıştırılıp toprağa besin maddesi olarak geri dönüştürülmelidir.	Köyün kanalizasyon atıklarının iyi şekilde arıtılıp besin maddesi olarak kullanılması köy halkının gübre masrafını da indirecek ve faydalı olacaktır.
13- Organik ev atıkları kompost yapılarak toprakta kullanılacak organik besin maddesi olarak geri dönüştürülmelidir.	Köyde organik ev atıklarının kompost yapılması toprak verimini arttıracaktır.
14- Yağmur suyu akışı toprağı süzecek şekilde tasarlanmalıdır.	Köy oldukça yağış almaktadır ve yağmur sularının topraktan süzülecek şekilde tasarlanması önemlidir.
15- Binalar peyzaj mikroiklime uyarlanmalı; güneş ışığı alması gereken, rüzgârdan korunaklı yerler ve su drenajı iyi düşünülmelidir.	Binaların peyzaj mikroiklimine uyarlanması enerji tasarrufu sağlayacak ve köy halkı için yararlı olacaktır.
16- Isıtma sistemi olabilecek en az enerji ile çalıştırılmalıdır (en fazla 50 kW/m²/ yıl) yenilenebilir enerji kaynakları tercih edilmelidir).	Köy ısınma ihtiyacını odun ve kömür yakarak karşılamaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması köy için daha faydalı olacaktır.
17- Elektrik tesisatı ve aletleri enerjiyi verimli kullanacak şekilde olmalıdır.	Elektrik tesisatı ve aletleri enerjiyi verimli kullanacak şekilde olması köy için faydalı olacaktır.
18- Binalarda iç iklim ve havalandırma sağlayacak materyaller kullanılmalıdır.	Köyün kültürel mimarisinde kullanılan malzemeler bu şekildedir ve günümüzde çoğu hane bu şekilde materyaller kullanılan evlerde yaşamaktadır.
19- Kullanılan yapı malzemeleri alerji gibi herhangi bir soruna neden olmayacak şekilde tasarlanmış, sertifikalı malzemeler olmalıdır.	Köyün kültürel mimarisinde kullanılan malzemeler bu şekildedir ve günümüzde çoğu hane bu şekilde materyaller kullanılan evlerde yaşamaktadır.
20- Ortak mekânlar her haneden ulaşılabilir yerde olmalı ve çeşitli aktivitelere elverişli olmalıdır. Ortak alanlar çocuk bakımı, rekreasyon, sosyalleşme ve hatta profesyonel çalışma alanı olarak değerlendirilebilir.	Köyün ortak mekânları oldukça azdır ve zenginleştirilip her haneden ulaşılabilir yerlere yapılmalıdır.

Boverket'in, ekoköy için oluşturduğu bu prensiplerinin temel özelliği sürdürülebilir, kültürel ve doğal niteliklerin korunduğu, herkesin eşit haklara sahip olduğu, olabildiğince az enerjinin kullanıldığı ve doğa dostu çözümlerin kullanıldığı ekolojik bir köy oluşturabilmektir. Tüm bu prensipler Pilarget köyü örneği için incelendiğinde Pilarget köyünün mevcut yapısının ekoköy olabilmesi için uygun olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Pilarget köyü günümüzde halen daha doğal yapısını koruyan, Doğu Karadeniz Bölgesinde Artvin ilinin Arhavi ilçesine bağlı bir köydür. Neredeyse kurak dönemi olmayan köy dört mevsim yağış almaktadır ve bu tarım, özellikle de çay üretimi için oldukça faydalıdır. Köyde biyocoğrafik açıdan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde görülen bitki türlerinin tamamına yakını görülmektedir. Bunların başında Kayın (*Fagus orientalis*), Kestane (*Castanea sativa*), Gürgen (*Carpinus orientalis*), Ihlamur (*Tilia*

tomentosa), Akçaağaç (*Acer cappadocicum*), Sakallı kızılağaç (*Alnus glutinosa*) gibi türler gelmektedir. Köyde elma, armut ve hurma gibi meyve ağaçları da çokça bulunmaktadır. Pilarget yaban hayatı açısından da oldukça zengindir. Köyde yaşayan birçok kelebek türü, başta atmaca olmak üzere kuş türleri, kırmızı benekli alabalık, çakal, domuz, ayı, ceylan bunlardan en önemlileridir. Kırmızı benekli alabalık, nesli tükenme tehlikesi altında olması açısından büyük önem taşımaktadır.

Köydeki en önemli tarihi yapı Tarihi Pilarget Camii'dir. Pilarget Camii köyün geleneksel mimarisini yansıtmaktadır. Köyün en önemli geleneksel mimari örneklerinden bir diğeri bölgeleye özgü geleneksel depo yapıları olan Serenderlerdir. Hemen hemen tüm evlerin bahçesinde bir Serender bulunmaktadır. Yüksek ayaklar üzerinde yükseltilmiş tek odalı kapalı yapılar olan Serenlerin amacı mısır başta olmak üzere özellikle kışlık yiyecekleri depolamak ve depolarken hem bozulmasını önlemek hem de yabani hayvanlardan ve zararlılardan korumaktır.

Köyün 2015-2021 yılları arasındaki nüfus değişimlerine bakıldığında köyün en az nüfusa sahip olduğu yıl 163 kişi ile 2017, en çok nüfusa sahip olduğu yıl ise 239 kişi ile 2018 yılıdır (TÜİK 2021). Bunun en önemli sebebi köyün dışındaki kentlerin sunduğu iş ve diğer yaşamsal imkanlardır. Geçmişte köy yaşamında ihtiyaçların karşılanması oldukça kolay olup, köyde 1990'lara kadar çalışan terzi, kumaşçı, fırın, manav, kasap, sağlık ocağı ve okul gibi, insanların günlük yaşamında ihtiyaçlarını karşılayabileceği birçok imkânlar ve hizmetler bulunmaktaydı. Bu işletmeler ve imkanlar insanların köyde yaşamını kolaylaştırmakta, dışa bağımlı olmadan insanlar ihtiyaçlarını köy içerisinde giderebilmekteydi.

Çay, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en önemli tarım ürünüdür. Çay sadece Doğu Karadeniz için değil Türkiye için de önemli tarım ürünlerinden bir tanesidir. Çay tarımı Pilarget'te birinci sırada yer alırken ikinci sırada fındık yer almaktadır. Günümüzde çay ile uğraşan ve geçim kaynağı çay olan köy halkı oldukça zor durumdadır. Köyün en önemli geçim kaynağı olan çay sanayisine 1984' ten sonra özel sektörün girmesi arz fazlası yüzünden kayıt dışı yaş çay alımı, standartlara uygun olmayan çay üretimine neden olmuş, üreticilerin ödemeleri geciktirilmiş, sigortasız, sendikasız ve kaçak işçiler çalıştırılmıştır (Kalça ve Toksoy, 1999).

Köyde bir diğer geçim kaynağı olan tarım ürünü fındıktır. Fındık her yıl mevsime göre verim değişimi göstermektedir. Verimsiz geçen yıllarda toplanan fındığın birçoğu ancak üreticinin ihtiyacını karşılamaktadır. Köyün bir diğer geçim kaynağı hayvancılıktır. Fakat günümüzde hayvancılıkla uğraşan hane sayısı git gide azalmaktadır ve hayvancılıktan elde edilen süt ürünleri sadece hane içi gıda kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi artan yem fiyatları ve giderlerdir.

Günümüzde de çayların toplanmasında çalışacak işçi bulunamamaktadır. Her sezon başı toprağa gereğinden fazla uygulanan azotlu gübre siyah çayda lif miktarının arttırmaktadır ve maliyetin yükselmesine neden olmaktadır. Sadece gerektiği kadar gübre uygulandığında çayda atık madde oranının %3-5 civarında değiştiği bilinmektedir (Kaçar, 1992). Bu aynı zamanda köy topraklarının verimini oldukça düşürmektedir. Bütün bunların yanı sıra her geçen yıl artan gübre ve benzin fiyatları da çayla uğraşan halkı oldukça zor duruma sokmaktadır. Birçok insan artık çaylarını kendi toplatamaz hale gelmiştir. Bu sebeplerden ötürü birçok arazi sahibi çay bahçelerini yarıcıya vermiştir. Yarıcı, çay bahçeleriyle ilgilenen, toplayan ve satan bunun karşılığında arazi sahibine topladığı çayın yarısının karşılığını veren tarımla uğraşan kişidir.

Pilarget köyünün peyzaj karakterine bakıldığında köyün oldukça sakin, huzur verici, etrafı engin, geniş ve açık, çay bahçeleri ve ağaç kümeleriyle çevrili, geleneksel mimarinin hâkim olduğu kırsal yerleşim özellikleri sergilemektedir. Köyde monokromatik, yeşil rengin hâkim

olduğu bir renk dağılımı görülmektedir. Köyün topoğrafik yapısından dolayı evler birbirlerine uzaktır ve bu da ulaşımı nispeten zor hale getirmektedir. Çoğu arazi sahibi evine gelen yolu, ulaşımın daha kolay hale gelmesi ve çayların daha rahat taşınması için kendi imkanlarıyla yapmaktadır. Bunlara rağmen köyde komşuluk ilişkileri oldukça iyidir ve neredeyse herkes birbirini tanır. Köyde yaşam oldukça sakindir. Bahar aylarında tarlalar kazılmaya, mahsuller ekilmeye başlanır, toplanan mahsuller yaz sonunda kışa hazırlanır.

Pilarget köyü sakinleri atalarından kalan çay bahçeleri, fındık bahçeleri ve tarım arazilerini korumak ve geleceğe taşımak için çabalamaktadır. Pilarget köyünde süregelen bu sorunları minimum düzeye indirmek ve kendi kendine yetebilen bir köy olabilmesi için Ekoköye dönüştürülmesi düşünebilir. Ekoköyler kendi kendine yeten, ekolojik tekniklerle birlikte kaynakları koruyan, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yönetilmesine imkân tanıyan, bağımsız köyler kurulmasını sağlamaktadır. Ekoköy faaliyetleri köy ekonomisini canlandırmaktadır ve bu da orada yaşayan yöre halkına büyük fayda sağlamaktadır. Bunların yanı sıra Ekoköyler bulunduğu köyün yaşamını daha sağlıklı ve keyifli hale getirebilir. Tüm bu faydaları sayesinde köylerin sorunlarının birçoğunu giderebilmektedir. Günümüzde Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok başarılı örnek bulunmaktadır.

Sonuç olarak Pilarget günümüzde halen daha doğal yapısını ve kültürünü korumaya çalışan bir köydür. Pilarget diğer köyler gibi birçok sorunla mücadele etmektedir. Ekoköyler, kendi kendine yetebilen insan toplulukları oluşturma hedefiyle, hem insanın çevreye verdiği zararı azaltmak, hem de bölgede yaşayan insanların bir arada yardımlaşmasını sağlayarak dayanışma modeli oluşturmaktadır. Tüm bunların yanı sıra bölgede yaşayan insanların gelir kaynaklarını iyileştirme ve sürdürülebilir hale getirme konusunda çözüm üretmektedir. Ekoköy prensipleri Pilarget örneği üzerinde incelendiğinde Pilarget'in bir Ekoköy olarak planlanabileceği görülmüştür. Pilarget köyünün mevcut sorunları ve Ekoköylerin sunduğu faydalar göz önünde bulundurulduğunda, köyün bir Ekoköy olarak tasarlanması ve hayata geçirilmesinin köy halkına birçok fayda sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Anonim (2022a) What is an ecovillage?, https://www.iberdrola.com/sustainability/ecovillages-alternative ecological-communities, (13.04.2022)

Anonim (2022b) Ulukent Köyü Cami, https://karadeniz.gov.tr/ulukent-koyu-camii/), (25.01.2022)

Artvinli T (2013) Artvin yer adları sözlüğü. Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul.

Asımgil B (2017) XVI. yüzyıldan günümüze eko-köylerin tanımlama yaklaşımlarına göre karakteristik özelliklerinin saptanması. Trakya University Journal of Engineering Sciences, 18(2):95-111.

Atik M, Işıklı RC, Ortaçeşme V, Yıldırım E (2015) Definition of landscape character areas and types in side region, Antalya-Turkey with regard to land use planning. Land Use Policy, 44:90-100.

Aydın K (2021) Arhavi kazasında iskân ve nüfus (1583-1681/1682). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Bahar (34), s. 203.

Aydın S (2017). İletişim yaklaşımıyla sürdürülebilirlik kavramı, yeşil kavramı ve yerel küresel yansımaları ile ilgili bir inceleme örneği. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Doğru S (2022) türkiye'de ekoköyler ve ekoçiftlikler: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, Karabük.

Efe R, Sönmez S (2006) Ekolojik floristik özelliklerine göre Türkiye orman vejetasyonunun bölgesel dağılımı. Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, 4. Ulusal Coğrafya Sempozyumu.

Ekoby (2004) Ecovıllages: the ıdeal and the real, http://www.ekoby.org/cp1.html, (18.09.2022)

Ekoyapı (2018) Geleceğin evrensel şehri:Auroville., https://www.ekoyapidergisi.org/4236-gelecegin-evrensel-sehri-auroville.html, (21.09.2022)

GEN (2022) About GEN, https://ecovillage.org/about/about-gen, (25.04.2022)

Geray C (1975) Türkiye'de kırsal yerleşme düzeni ve köy kent yaklaşımı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 30(1-4): 45-66.

İçişleri Bakanlığı (1968) Köylerimiz. İçişleri Bakanlığı, Ankara, s. 741.

Kaçar B (1992) Yapraktan bardağa çay. T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları, No:23.

Kalça A, Toksoy D (1999) Yaş çay alımlarında kayıtdışılığın tespiti üzerine bir değerlendirme. Karadeniz Bölgesi Tarım Sempozyumu, Cilt 1, Samsun.

Kara E (2014) Ekolojik kaygı temelli yerleşimlerde sürdürülebilirlik paradigmasının farklı boyutlarıyla incelenmesi: Ekoköyler. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programı (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karakurt Tosun E (2009) Sürdürülebilirlik olgusu ve kentsel yapıya etkileri. PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, 2.

Kılıç D, İşcan F (2019) Dünya'da ve Türkiye'de ekolojik köy uygulamaları. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 17. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 25-27 Nisan 2019, Ankara.

Loezer L (2011) Enhancing sustainability at the community level: lessons from American Ecovillages.Masters of Thesis, University of Cincinnati

Lordkipanidze O (2010) Altın ülkesi Kolkhis: efsane ve gerçekler. Çeviren: Dr. Mustafa Kibaroğlu s. 3.

Loyd N (2022) A guide to the natural history of Spain, Iberia Nature, http://www.iberianature.com/material/horreos.htm, (22.03.2022)

Marr N (2016) Lazistan'a yolculuk. Çeviri: Yulva Muhurcişi, İstanbul, 2016, s. 73.

Özbirinci Y (2017) Türkiye'deki Ekoköy girişimleri, https://www.wearethehippies.com/turkiyedeki-ekokoy-girisimleri/, (21.09.2022)

Öztürk Ö (2017) Ağaç isimleri Doğu Karadeniz Bölgesi, https://ozhanozturk.com/2017/08/30/dogu-karadeniz-bolgesinde-agac-isimleri/, (15.03.2022)

Ramsey G (1978) Passive energy applications for the built environment. First World Energy Conference, Association of Energy Engineers, published in Energy Engineering Technology: Proceedings of the First World Energy Engineering Congress, October 31-November 2, 1978 in Atlanta, Ga. (Fairmont Press, 1979), pp. 220–242. For the term "eco-village" itself, see pp. 229 and 239.

Sargisson L (2007) Imperfect utopias. Advances in Ecopolitics, 1: 1-25.

Tarım ve Orman Bakanlığı (2019) 2019 yılı Türkiye arıcılık istatistikleri (Bal üretimine göre). Arıcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, https://arastirma.tarimorman.gov.tr/aricilik/belgeler/istatistik/2019%20yılı%20bal%20üretimine%20göre%20türkiye%20arıcılık%20istatistikleri%20%20(%2027.02.2020)%20(1).pdf), (15.03.2022)

Tarım ve Orman Bakanlığı (2022) Fındığın tarihçesi. Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü,https://arastirma.tarimorman.gov.tr/findik/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=26) , (25.03.2022)

Tuğun Ö, Karaman A (2014 Çekirdek köylerin ekoturizme kazandırılması için sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde bir model. MEGARON, 9(4):321-337.

TÜİK (1960) 1960 genel nüfus sayımı. Ankara, 1963, s. 73.

TÜİK (2021) Pilarget köyü nüfus bilgileri. http://www.tuik.gov.tr

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği (2022) Sürdürülebilir ve alternatif bir yaşam modeli Ekoyler, https://www.skb.gov.tr/surdurulebilir-ve-alternatif-bir-yasam-modeli-olarak-ekokoyler-kandira-sarisuda-ekolojik-yerlesme-denemeleri-s34542k/ , (13.04.2022)

Yıldız D, Bayar R, Türkoğlu H, Tunçağ HE (2020) Sürdürülebilir ve alternatif bir yaşam modeli olarak Ekoköyler: Kandıra/Sarısu'da ekolojik yerleşme denemeleri. Kent Dergisi, 11(36): 53-54.

Zeybek O (2015) Ekoköy akımı: tarihi gelişimi ve kent ölçeğinde uygulanabilirliği üzerine bir araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Zeybek O (2020) Auroville Ekoköyü ve Erdem Bahçeleri. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 22(2): 382-392.